

196; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir* (Bulak), V, 74; Şemseddin er-Remî, *Nihâyetü'l-muhtâc*, Kahire 1386/1967, VI, 443; Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşarı Halil*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), V, 9; Subhî Mahmesânî, *en-Nazarîyyetü'l-âmmâ li'l-mücebât ve'l-ukûd*, Beyrut 1948, II, 164-199; Vahidüddin Sewâr, *et-Ta'bir'ani'l-irâde fi'l-fikh'i'l-İslâmî*, Kahire 1960, s. 412, 426, 441-453; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fikhü'l-İslâmî fi şevbihi'l-cedit*, Dimaşk 1965, I, 366-379, 385-386, 390-400; Muhammed el-Hudârî, *Uşûlü'l-fikh*, Kahire 1389/1969, s. 89-101; Abdürrezzâk Ahmed es-Senhûrî, *Meşâdirü'l-hak fi'l-fikh'i'l-İslâmî*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), II, 104-126, 149, 151-155, 165, 183; IV, 172-177; Ali el-Haffî, *Ah-kâmü'l-mu'âmelâti's-şer'îyye*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dârü'l-fikr'i'l-Arabî), s. 313, 316, 321; Hasan Subhî, "er-Rizâ ve 'uyübüh", *el-Fikhü'l-İslâmî esâsü'l-teşrîf*, [baskı yeri yok] 1971, s. 299-319; M. Ebû Zehre, *el-Milkiyye ve nazarîyyetü'l-âkâd fi's-şer'ati'l-İslâmîyye*, Kahire 1977, s. 199-202, 412-421; Neş'et İbrâhim ed-Düreynî, *et-Terâdî fi 'ukûdi'l-mübâdelâti'l-mâliyye*, Cidde 1402/1982; M. Mustafa Şelebî, *el-Medhal fi't-tarîf bi'l-fikh'i'l-İslâmî*, Beyrut 1403/1983, s. 451-475; Muhammed Â-i Bahrülulûm, *'Uyübü'l-irâde fi's-şer'ati'l-İslâmîyye*, Beyrut 1984; Ali Muhyiddin el-Karadâđi, *Mebde'ü'r-rizâ fi'l-ukûd*, Beyrut 1406/1985, I, 204-210, 601-602, 610, 631, 633-641, 798-800; Zekiyüddin Şa'bân, *İslâm Hukuk İliminin Esasları* (trc. İbrahim Kâfi Dönmez), Ankara 2004, s. 302-306; "Rizâ", *Mu.F*, XXII, 227-237.

ABDÜSELAM ARI

RİZÂ, Seyyid Mehmed

(ö. 1082/1671)

Kendi adıyla anılan tezkiresiyle meşhur Osmanlı müellifi.

Edirne'de Zehrimâr adıyla tanınan bir aileye mensup olduğundan Zehrimârzâ-de diye bilinir. Babası Ergeleni Mehmed Efendi'dir. Tahsilini Edirne'de tamamladı. Medreseyi bitirdikten sonra bir müddet müderrislik yaptı, Rumeli'de mahkeme nâ-ibliklerinde bulundu. Rizâ'nın Mevlevîlik ve Mevlevîler hakkındaki manzumeleri bu tarihatla ilgisini düşündürmekteyse de tarihat içindeki faaliyet ve kimliği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Hayatının sonlarına doğru Edirne Uzunköprü'de müftülük yaptı ve 1082'de (1671) Edirne'de vefat etti. Bazı kaynaklarda ölüm tarihi olarak 1083 (1672) yılı zikredilmektedir.

Mehmed Rizâ'nın muhtasar tezkiresi 1000-1050 (1591-1641) yılları arasında ölen şairleri kapsamaktadır. XI. (XVII.) yüzyılın ilk çeyreğinde düzenlenen Kafzâde Fâizî'nin antoloji niteliğindeki *Zübdetü'l-eş'âr*'ı bir tarafa bırakırsa Rizâ *Tezkiresi*, *Riyâzî Tezkiresi* ile birlikte bu yüzyılın önemli iki şuarâ tezkiresinden biridir. Mehmed Rizâ, mukaddimedede tezkireyi kaleme alış sebebini belirttikten sonra eserini on be-

yitlik bir manzumeye övdüğü devrin pa-dişahı Sultan İbrâhim'e sunar ve kendilerine birer mahlas edinerek şair olduklarını iddia eden kişileri tezkiresine almadığını söyler. Kınalızâde Hasan Çelebi'ye ait tezkirenin zeyli sayılan eser iki bölümden oluşmaktadır. Şiir yazmış on padişahın tanıtıldığı ve şiirlerinde örneklerin verildiği birinci bölümde II. Murad (Ebû'l-Hayrât), Fâ-tih Sultan Mehmed (Avnî), II. Bayezid (Adlî), Yavuz Sultan Selim (Selîmî), Kanûnî Sultan Süleyman (Muhibbî), II. Selim (Selîmî), III. Murad (Murâdî), III. Mehmed (Adlî), I. Ahmed (Bahtî) ve IV. Murad (Murâdî) yer almakta, ikinci bölümde toplam 254 şairin biyografisi alfabetik sırayla verilmektedir. Tezkirede şairlerle ilgili bilgiler bir iki cümleyle geçilmiştir. Eserin hâtimesinde tezkirenin tamamlanma tarihi "câmi-i mazmûn" (1050 [1641]) ibaresiyle belirtilmiştir.

Beş nüshası bilinen *Rizâ Tezkiresi*'nin Millet Kütüphanesi'nde kayıtlı yazmasında (Ali Emîrî Efendi, nr. 764) padişahlarla birlikte 264 şairin kısa biyografisi bulunmaktadır. Köprülü Kütüphanesi'ndeki nüsha (Âsım Bey, nr. 374) *Latîfi Tezkiresi*'nin hâşiyelerine yazılmıştır (vr. 48-88). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde mevcut nüshanın (TY, nr. 2363) bazı sayfaları eksik olduğu gibi Edirne Selimiye Kütüphanesi ile (nr. 2110) Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki (Âşir Efendi, nr. 243) nüshalar da eksiktir. *Rizâ Tezkiresi* ilk defa İkdâmcı Ahmed Cevdet tarafından bastırılmış (İstanbul 1316), M. Sadık Erdağı ise bunun tıpkibasımını gerçekleştirmiştir (Ankara 2002).

Gencay Zavotçu eser üzerinde bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (bk. bibl.). Kaynaklarda Rizâ'nın ayrıca mürettep bir divanı, münşeâtı ve *Siyer-i Veysi'*ye yazdığı bir zeylinin bulunduğu belirtilmektedir. *Nuhbetü'l-âsar li-Zeyli Zübdeti'l-eş'âr*'da Rizâ'nın bir şitâiyesiyle dokuz beyti mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Rizâ Tezkiresi: İnceleme-Metin (haz. Gencay Zavotçu, yüksek lisans tezi, 1993), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Güftü ve Teşrifâtü's-suarâsı* (haz. Kâzîf Yılmaz), Ankara 2001, s. 136-137; Safâî, *Tezkire* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 205; Belfîğ, *Nuhbetü'l-âsar*, s. 166-168; Şeyhî, *Vekâyiu'l-fuzalâ*, I, 667-669; *Sicill-i Osmânî*, II, 397; *Osmanlı Müellifleri*, II, 185-186; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, [baskı yeri ve tarihi yok], s. 351; Babinger (Üçök), s. 237-238; Ağah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1988, s. 298-299; Rıdvan Canım, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri*, Ankara 1995, s. 307-310.

FİLİZ KILIÇ

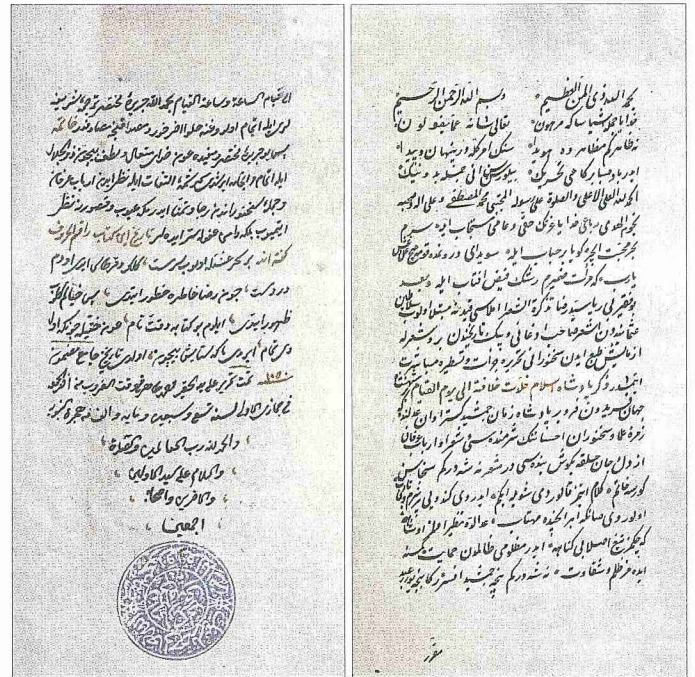
RİZÂ-yi ABBÂSÎ

(رضای عباسی)

(ö. 1044/1635 [?])

İranlı minyatür sanatçısı.

Hayatına dair bilinen hususlar, İbrâhim Mirza'nın Meşhed'deki sarayında kurduğu resim atölyesinin mensuplarından Kâşânî Mevlânâ Ali Asgar'ın oğlu olduğu, 1610-1635 yılları arasında İsfahan'da çalıştığı ve Abbâsî nisbesini ölümüne kadar sara-

Rizâ Tezkiresi'nin ilk ve son sayfaları (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 764)